

บทที่ 4

กฎหมายเกี่ยวกับการสมคบกันกระทำความผิดในระบบกฎหมายไทย

1. ความเป็นมาของการบัญญัติหลักกฎหมายความผิดฐานสมคบในประเทศไทย

ระบบกฎหมายของประเทศไทยเป็นระบบกฎหมายแบบประมวลกฎหมาย (Code Law System) ซึ่งได้รับแนวความคิดด้านกฎหมายมาจากประเทศเยอรมัน เนื่องจากประเทศไทยได้จัดอยู่ในระบบกฎหมายโรมานอ-เยอรมันนิก (Romano Germanic) ไม่ใช่ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ความผิดฐานสมคบ (conspiracy) จึงไม่ใช่หลักความรับผิดชอบอาญาของบุคคลแบบหลักทั่วไป แต่เป็นข้อยกเว้นที่ใช้บังคับเฉพาะกับความผิดฐานใดฐานหนึ่งเท่านั้น

คำว่า “สมคบ” มีที่ใช้อยู่ในกฎหมายตราสามดวง แต่คำดังกล่าวบัญญัติขึ้นเพื่อใช้ในความหมายธรรมดา ลักษณะการสมคบกันกระทำความผิดของประเทศไทย ได้มีการบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2451 โดยจัดทำเป็นกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ถือว่าเป็นประมวลกฎหมายอาญาที่บัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรฉบับแรกในรัชสมัยพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ซึ่งประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ได้จำกัดคำนิยามเกี่ยวกับหลักการสมคบไว้ใน

มาตรา 6(8) ว่า “ถ้าบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปสมรู้ด้วยกัน เพื่อจะกระทำความผิด ท่านว่าคนเหล่านั้นสมคบกัน”

“สมรู้” เป็นคำกริยา หมายถึง ร่วมกันคิด เป็นใจกันมักใช้ไปในทางที่ไม่ดี¹

ความหมายของหลักการสมคบกันกระทำความผิด

1) หลักการสมคบกันกระทำความผิด (Conspiracy) หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปสมรู้กันเพื่อกระทำความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งการสมรู้กัน หมายถึง การตกลงใจ (Agreement) ระหว่างผู้สมคบกันกระทำความผิด²

¹ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอักษรเจริญทัศน์ อจท.จำกัด, 2539), น. 796.

² พจนกรยาวิเศษและทองหล่อ บุญยนิติก, หลักกฎหมายลักษณะอาญา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดำรงธรรม, 2491). น. 28.

2) คือ แสดงออกซึ่งความตกลงจะกระทำความผิดร่วมกัน³

3) หมายถึง กรณีที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงกันจะกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่ง⁴

4) “สมคบ” น่าจะมาจากคำว่า Conspiracy ซึ่งตาม Black’s Law Dictionary หมายความว่า “บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปรู้เห็นเป็นใจหรือตกลงกันไม่ว่าโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายเพื่อให้เกิดการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายใดๆ หรือกระทำการอันชอบด้วยกฎหมายโดยใช้วิธีการอันมิชอบด้วยกฎหมาย” การสมคบกันจะต้องมีการแสดงออกซึ่งความตกลงในการที่จะกระทำความผิดร่วมกัน เช่น ประชุมวางแผนหรือทำพิธีจะไปปล้นมิใช่เพียงแต่มาประชุมหารือกันโดยมิได้ตกลงอะไรกันเลยหรือตกลงกันไม่ได้⁵

ดังนั้น สรุปได้ว่า หลักการสมคบกันกระทำความผิด หมายความว่า การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปรู้เห็นเป็นใจหรือตกลงกันจะกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยกฎหมายถือว่าการกระทำการดังกล่าวเป็นความผิดสำเร็จทันที แม้ผู้ที่ได้สมคบกันกระทำความผิดจะยังมิได้มีการลงมือกระทำความผิดตามที่ตกลงกันก็ตาม และถือว่าเป็นความผิดสำเร็จในชั้นการตกลงใจร่วมกัน (Resolution) ก่อนขึ้นการเตรียมการกระทำความผิด แต่คำนิยามดังกล่าวมิได้มีลักษณะเป็นบทบัญญัติทั่วไปเกี่ยวกับความผิดทางอาญาของบุคคล เป็นเพียงการให้ความหมายของการกระทำอันเป็นองค์ประกอบของความผิด จึงทำให้ลักษณะของความผิดเกี่ยวกับการสมคบคงมีเฉพาะบางฐานความผิดที่กฎหมายประสงค์จะลงโทษ ซึ่งในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 บัญญัติไว้เฉพาะบางมาตรา ได้แก่

มาตรา 97 ฐานสมคบกัน เพื่อการประทุษร้ายต่อพระองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระมหาลี มกุฎราชกุมาร หรือผู้สำเร็จราชการแผ่นดินในเวลารักษาราชการต่างพระองค์ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

³ จิตติ ดิงศภัทิย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาค 2 ตอน 1, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เนติบัณฑิตยสภา, 2548). น. 463.

⁴ หยุด แสงอุทัย. ประมวลกฎหมายอาญาภาคที่ 2 และ 3, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2515), น. 173.

⁵ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง, พิมพ์ครั้งที่ 19, (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2549), น. 333.

มาตรา 102 รัฐธรรมนูญฉบับนี้คิดการเพื่อขบถประทุษร้าย ซึ่งหมายถึง การประทุษร้าย อย่างไม่ไยดีเพื่อจะทำลายรัฐบาล เปลี่ยนแปลงราชประเพณีการปกครองพระราชอาณาจักร หรือ แย่งชิงพระราชอาณาจักร

มาตรา 105 รัฐธรรมนูญฉบับนี้หรือกับคนใช้ของรัฐประเทศอื่น โดย เจตนาให้พระราชอาณาจักรทั้งหมดหรือแต่ส่วนใดส่วนหนึ่งไปอยู่ใต้อำนาจประเทศอื่น

มาตรา 111 รัฐธรรมนูญฉบับนี้ประทุษร้ายในความผิดฐานขบถภายนอกพระ ราชอาณาจักร

มาตรา 178 ถ้าบุคคลตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป สมคบกันเพื่อจะกระทำความผิดอย่างใด ใดที่ไว้ตั้งแต่ส่วนที่ 2 จนถึงส่วนที่ 9 ในภาค 2 แห่งกฎหมายนี้ และเป็นความผิดอันต้อง ลักษณะโทษจำคุกเกินกว่าปีขึ้นไปด้วยซ้ำ ท่านว่ามันสมคบกันเป็นช่องโจรผู้ร้าย มีความผิดต้อง ระวังโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนขึ้นไปจนถึงห้าปี และปรับตั้งแต่ห้าสิบบาทขึ้นไปจนถึงห้าร้อยบาท อีกโทษหนึ่งด้วยกันทุกคน

ถ้าและมันผู้สมคบกันเช่นว่านี้ได้เตรียมเพื่อจะทำการปล้นด้วยซ้ำ ท่านว่ามัน ต้องระวังโทษจำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไปจนถึงสิบปี และปรับตั้งแต่ร้อยบาทขึ้นไปจนถึงพันบาทอีก โสດหนึ่งด้วยกันทุกคน

ซึ่งต่อมาในปีพ.ศ. 2500 ได้มีการตราประมวลกฎหมายอาญาใช้บังคับแทน กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มีการเปลี่ยนแปลงการบัญญัติหลักความผิดฐานสมคบไปบ้าง โดยในประมวลกฎหมายอาญาได้ตัดบทนิยามเกี่ยวกับการสมคบกันตามกฎหมายลักษณะ อาญาออกไป แล้วนำไปบัญญัติไว้เฉพาะบางฐานความผิดในภาค 2 และเป็นที่น่าสังเกตว่าตาม ประมวลกฎหมายอาญา ความผิดขององค์พระมหากษัตริย์ในหมวด 1 ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับ การสมคบกันกระทำความผิด คงมีอยู่ในหมวด 2 ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายใน ราชอาณาจักร มาตรา 114 รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นกฎ ทั้งนี้ คำว่า “สมคบ” เป็นการกระทำอัน เป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานดังกล่าวที่แสดงให้เห็นถึงการกระทำที่ยังไม่ก่อให้เกิด ความผิดใดๆ สำเร็จขึ้นจริง นอกจากนี้ประมวลกฎหมายอาญามีบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิด ฐานเป็นช่องโจรตามมาตรา 210 ในทำนองเดียวกันกับกฎหมายลักษณะอาญา

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาปรากฏว่าลักษณะของการกระทำความผิดได้ขยายตัว ออกไปอย่างกว้างขวางในรูปแบบขององค์กรอาชญากรรม แต่ปรากฏว่าบทบัญญัติในประมวล กฎหมายอาญาไม่สามารถใช้บังคับกับการกระทำความผิดดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้ มีแนวความคิดเกี่ยวกับการนำเอาหลักความผิดฐานสมคบมาใช้ในการกระทำความผิดของ

องค์กรอาชญากรรมหลายลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์และเด็ก และความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงิน และมีแนวโน้มที่จะนำหลักกฎหมายใหม่ๆ ซึ่งรวมทั้งหลักความผิดฐานสมคบไปใช้กับความผิดอื่นๆ อีกด้วยในอนาคต

2. กฎหมายไทยที่นำหลักการสมคบกันกระทำความผิดมาใช้

เนื่องจากการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมเป็นปัญหาสำคัญทั้งในระดับประเทศและระดับโลก การดำเนินคดีกับผู้เป็นหัวหน้าองค์กรหรือผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดเป็นเรื่องยาก เมื่อได้มีการนำหลักความผิดฐานสมคบมาใช้ทำให้สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดดังกล่าวได้ อีกทั้งเป็นการป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

2.1 ประมวลกฎหมายอาญา

ในปัจจุบันทฤษฎีการสมคบกันกระทำความผิดได้บัญญัติเป็นการกระทำที่เป็นความผิดทางอาญาในลักษณะความผิด ดังนี้คือ

ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐภายใน ตามมาตรา 114

“ผู้ใดสมคบกำลังพลหรืออาวุธ ตระเตรียมการอื่นใด หรือสมคบกันเพื่อเป็นกบฏหรือกระทำความผิดใดๆ อันเป็นส่วนหนึ่งของแผนการ เพื่อเป็นกบฏหรือยุยงราษฎรให้เป็นกบฏ หรือรู้ว่ามีผู้จะเป็นกบฏ แล้วกระทำการใดอันเป็นการช่วยปกปิดไว้ต้องระวางโทษตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี”

การสมคบกันกระทำความผิดตามมาตรา 114 คือ การตกลงร่วมกันว่าจะเป็นกบฏ แม้ยังไม่มีการตระเตรียมเพื่อเป็นกบฏก็เป็นความผิดโดยกฎหมายถือว่าเป็นความผิดสำเร็จทันทีเมื่อได้มีการตกลงร่วมกันว่าจะเป็นกบฏ

ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายนอกราชอาณาจักร ตามมาตรา 120

“ผู้ใดคบคิดกับบุคคลซึ่งกระทำการเพื่อประโยชน์ของรัฐต่างประเทศด้วยความประสงค์ที่จะก่อให้เกิดการดำเนินการบ่อนทำลายหรือในทางอื่นที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือระวางโทษตั้งแต่สิบปีถึงยี่สิบปี”

การคบคิดตามความหมายของมาตรา 120 คือ การกระทำที่เป็นกิริยาอาการของความผิดลักษณะสมคบกันกระทำความผิด เพราะเหตุที่ว่า คำแปลภาษาอังกฤษของ “การคบ

คิด” คือ “Conspire” ในประมวลกฎหมายอาญาและคำแปลภาษาอังกฤษของหลวงศุภยาศูริย์ ปฏิเสธได้บัญญัติไว้⁶

ความผิดเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนตามมาตรา 210

“ผู้ใดสมคบกันตั้งแต่ห้าคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่บัญญัติไว้ในภาคสองนี้และความผิดนั้นมีกำหนดโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นช่องโจรต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ความผิดฐานเป็นช่องโจร ตามมาตรา 210 กฎหมายถือว่า เป็นความผิดสำเร็จทันทีที่ได้มีการสมคบกัน และเมื่อผู้สมคบกันกระทำความผิดได้ลงมือกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่ง ในภาคที่ 2 และมีโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป ถือว่า เป็นความผิดอีกฐานหนึ่งแยกออกจากความผิดที่สมคบกันเป็นช่องโจร⁷

ในกฎหมายอาญาของไทยจะนำหลักความผิดฐานสมคบไปใช้บังคับกับการกระทำความผิดอาญา แต่หลักความผิดฐานสมคบของไทยเป็นหลักกฎหมายเฉพาะที่กำหนดให้เป็นความผิดฐานใดฐานหนึ่งมิใช่เป็นหลักทั่วไปตามกฎหมายที่ใช้บังคับในกลุ่มประเทศที่มีระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ มีเพียงความผิดฐานเป็นช่องโจรตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 210 เท่านั้นที่มีขอบเขตการใช้บังคับกับการตกลงกันกระทำความผิดหลายลักษณะ แต่มีข้อจำกัดในการใช้บังคับ เพราะจะเข้าองค์ประกอบความผิดต้องมีผู้สมคบตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป

⁶ ศิริเมฆส์ พงษ์ไพจิตร, “การนำหลักสมคบกันกระทำความผิดมาใช้ในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม : ศึกษาเฉพาะกรณีการแสวงหารายได้และผลประโยชน์จากการค้าประเวณี”, (นิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,2539) น. 103.

⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3201/2527 ได้พิพากษาว่า ความผิดฐานเป็นช่องโจรจะต้องมีบุคคลตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป ได้คบคิดประชุมหารือร่วมกันและตกลงกันที่จะกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่บัญญัติไว้ในภาค 2 และความผิดนั้นมีกำหนดโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป เมื่อได้ประชุมตกลงกันดังกล่าวแล้ว แม้จะยังมีได้ไปกระทำความผิดตามที่ตกลงไว้ ผู้ที่เข้าร่วมประชุมก็มีความผิดฐานเป็นช่องโจรแล้ว หากมีผู้ที่เข้าร่วมประชุมคนใดคนหนึ่งไปกระทำความผิดตามที่ตกลงกันไว้ ก็เป็นความผิดขึ้นอีกกระทงหนึ่งแยกออกจากความผิดฐานช่องโจร แต่ต่อมามีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4548/2540 วินิจฉัยว่าความผิดฐานช่องโจรและความผิดที่ได้กระทำนั้นเกี่ยวเนื่องกัน จึงเป็นความผิดกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท

2.2 ประมวลรัฐฎการ

ในทางภาษีนันท์ได้มีการนำหลักความผิดฐานสมคบมาใช้เป็นบทลงโทษในเรื่องอากรแสตมป์ โดยมีการบัญญัติไว้ในมาตรา 127 ทวิ

มาตรา 127 ทวิ บัญญัติว่า ผู้ใดโดยตนเอง หรือโดยสมคบกับผู้อื่น ทำให้ไม่มีการออกใบรับ หรือไม่ออกใบรับให้ในทันทีที่รับเงินหรือชำระราคาตามมาตรา 105 หรือออกใบรับเป็นจำนวนเงินน้อยกว่าที่รับเงินหรือรับชำระราคาจริง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ

2.3 พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้มีการนำเอาหลักกฎหมายความผิดฐานสมคบมาใช้เนื่องจากการปราบปรามอาชญากรรมยาเสพติดเป็นคดีที่ไม่มีผู้เสียหายโดยตรง แต่มีการดำเนินการเป็นขบวนการ ตัวการใหญ่หรือนายทุนมักจะอยู่เบื้องหลังไม่ยอมใกล้ชิดกับยาเสพติด มีการตัดตอนเพื่อไม่ให้สืบสวนไปถึงตัวการใหญ่หรือนายทุน เป็นต้น ซึ่งตามกฎหมายที่มีอยู่เดิมยาเสพติดถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องได้มาเมื่อมีการจับกุมดำเนินคดี ทำให้การจับกุมที่ผ่านมาถึงแม้จะได้ยาเสพติดของกลางเป็นจำนวนมาก แต่ผู้ถูกจับก็มักจะเป็นผู้ที่อยู่ในขบวนการค้ายาเสพติดระดับปลายแถวเท่านั้น หลักกฎหมายนี้จึงนำไปใช้เพื่ออุดช่องว่างดังกล่าวโดยอาศัยพยานหลักฐานต่างๆที่เป็นพยานแวดล้อมกรณี (Circumstantial evidence) ที่ได้รวบรวมมาประกอบกันกับพยานบอกเล่าหรือคำขัดทอดของผู้ต้องหาที่ร่วมกระทำความผิด เพื่อสนับสนุนให้เห็นเจตนาว่ามีเจตนาที่จะตกลงกันเพื่อกระทำความผิด⁸

มาตรา 8 “ผู้ใดสมคบกันโดยตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

⁸ สำนักป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, “เอกสารประกอบการสัมมนา การประสานงานการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ครั้งที่ 2”, (กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542), น. 153-154.

ถ้าได้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเพราะเหตุที่ได้มีการสมคบกันตามวรรคหนึ่ง ผู้สมคบกันนั้นต้องระวางโทษตามที่ได้กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

การกระทำความผิดฐานนี้ คือการสมคบโดยตกลงกันต้องมีการตกลงกันของบุคคลตั้งแต่สองคน (agreement) การตกลงกันจะกระทำโดยกริยา วาจา ท่าทาง หรือจะด้วยวิธีอื่นใดอย่างไรก็ตาม ที่สำคัญจะต้องมีหลักฐานถึงการตกลงกันจริง และต้องมีการกระทำที่สะท้อนให้เห็นถึงการตกลงกันนั้นไม่ได้พูดเล่น แต่การกระทำนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นส่วนหนึ่งของความผิด เช่น ตกลงกันจะค้ายาเสพติด อีกคนก็โทรศัพท์ไปจองรถเช่า จองโรงแรมเพื่อให้เป็นไปตามแผน การกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่แสดงให้เห็นว่ามีการตกลงกันจริงๆ นี่เป็นส่วนของการกระทำที่ต้องมีการตกลงกัน ส่วนของเจตนาคือ ร่วมใจสมคบกันที่จะไปกระทำความผิดตามที่ตกลงกันนั้น⁹

2.4 พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540

พระราชบัญญัติฉบับนี้ตราขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2540 โดยยกเลิกกฎหมายเกี่ยวกับการค้าหญิงและเด็กที่ใช้บังคับอยู่เดิม และมีการบัญญัติหลักความผิดฐานสมคบเพื่อใช้กับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้าหญิงและเด็กด้วยดังนี้

มาตรา 7 “ผู้ใดสมคบกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดตามกฎหมายที่ระบุในมาตรา 5 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งคนใดได้ลงมือกระทำความผิดตามที่ได้สมคบกันไปแล้ว ผู้ร่วมสมคบด้วยกันทุกคนต้องระวางโทษตามที่ได้บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นอีกกระทงหนึ่งด้วย

ในกรณีที่ความผิดได้กระทำถึงขั้นลงมือกระทำความผิด แต่เนื่องจากการเข้าขัดขวางของผู้สมคบทำให้การกระทำนั้นกระทำไปไม่ตลอด หรือกระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล ผู้สมคบที่กระทำการขัดขวางนั้น คงรับโทษตามที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่งเท่านั้น

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งกลับใจให้ความจริงแก่การสมคบต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนที่จะมีการกระทำความผิดตามที่ได้สมคบกัน ต้องระวางโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้หรือศาลจะไม่ลงโทษเลยก็ได้ ”

⁹ เฟื่องอ้าง, น. 156-157.

การกระทำความผิดฐานสมคบตามพระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 เป็นการบัญญัติหลักกฎหมายขึ้นใช้เฉพาะกับความผิดบางประเภทที่กระทำต่อหญิงและเด็กในบางฐานความผิดเท่านั้น และกฎหมายฉบับนี้มุ่งคุ้มครองการค้าหญิงและเด็กในลักษณะของการประกอบอาชญากรรมทางเพศเป็นหลัก เนื่องจากเมื่อพิจารณาหลักกฎหมายข้างต้นแล้วจะเห็นว่าผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนาและมูลเหตุชักจูงใจที่จะกระทำความผิดตามที่ระบุในมาตรา 5 ซึ่งเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี กฎหมายว่าด้วยสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน เฉพาะที่เป็นการกระทำความผิดต่อหญิงและเด็กได้แก่ความผิดเกี่ยวกับการค้าหญิงและเด็ก ซึ่ง ข่าย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด รับ หน่วงเหนี่ยว หรือกักขัง หรือจัดให้กระทำการ หรือยอมร่วมกระทำการใดเพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่นเพื่ออนาจารหรือเพื่อแสวงหาผลประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบ ไม่ว่าหญิงหรือเด็กนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม¹⁰

2.5 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้มีการนำหลักกฎหมายเกี่ยวกับการสมคบไปใช้กับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพราะความผิดฐานฟอกเงินเกี่ยวข้องกับองค์กระอาชญากรรมที่ได้เงินมาจากการกระทำความผิด และองค์กรนั้นต้องการจะใช้ระบบสถาบันการเงินและสถาบันทางธุรกิจทำให้เงินที่ได้มาโดยผิดกฎหมายกลายเป็นเงินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย และ

¹⁰ มาตรา 5 “ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้าหญิงหรือเด็ก ซึ่ง ข่าย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด รับ หน่วงเหนี่ยว หรือกักขัง ซึ่งหญิงหรือเด็ก หรือจัดให้หญิงหรือเด็กกระทำการหรือยอมร่วมกระทำการใด เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น เพื่ออนาจาร หรือเพื่อแสวงหาผลประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ไม่ว่าหญิงหรือเด็กนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม อันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี กฎหมายว่าด้วยสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน หรือพระราชบัญญัตินี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้”.

บุคคลที่กระทำการฟอกเงินก็เท่ากับเป็นผู้สมคบกับองค์กรอาชญากรรมในการซ่อนเร้นเปลี่ยนแปลงรูปแบบของเงินและปิดบังเจ้าของเงินที่แท้จริง ตลอดจนปิดบังแหล่งที่มาของเงินด้วย¹¹

มาตรา 9 “ผู้ใดสมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดฐานฟอกเงินต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ถ้ามีการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพราะเหตุที่ได้มีการสมคบกันตามวรรคหนึ่ง ผู้สมคบกันนั้นต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ในกรณีที่ความผิดได้กระทำถึงขั้นลงมือกระทำความผิด แต่เนื่องจากการเข้าขัดขวางของผู้สมคบทำให้การกระทำนั้นกระทำไปไม่ตลอด หรือกระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล ผู้สมคบที่กระทำขัดขวางนั้นคงรับโทษตามที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่งเท่านั้น

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งกลับใจให้ความจริงแก่การสมคบต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนที่จะมีการกระทำความผิดตามที่ได้สมคบกัน ศาลจะไม่ลงโทษผู้นั้นหรือลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้ ”

การกระทำความผิดฐานสมคบตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนี้มีองค์ประกอบภายนอกด้านการกระทำคือ การสมคบโดยตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป บัญญัติไว้เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ส่วนองค์ประกอบภายในผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนาและมูลเหตุชักจูงใจในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ซึ่งได้แก่

ก) โอน รับโอน หรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อซุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะหรือหลังการกระทำความผิด มิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน หรือ

ข) กระทำด้วยประการใดๆ เพื่อปกปิด หรืออำพรางลักษณะที่แท้จริง การได้มาแหล่งที่ตั้งจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใดๆซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด¹²

สำหรับความผิดมูลฐานเป็นไปตามบทนิยามซึ่งได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนหรือการกักขังเงินอันเป็นการฉ้อโกงประชาชน ความผิดเกี่ยวกับการยกยอกหรือฉ้อโกงตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์

¹¹ ปิยพันธุ์ สารากรบริรักษ์. “การกำหนดความผิดอาชญาฐานเกี่ยวกับการฟอกเงิน”, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534), น. 120-121.

¹² มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542.

การประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ ธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ หรือกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์หรือตลาดหลักทรัพย์ ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ความผิดเกี่ยวกับการกระชาก หรือรีดเอาทรัพย์สินที่อ้างอำนาจอัยย์หรือช่องโหว่ และความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากร¹³ เป็นต้น

3. วิเคราะห์และเปรียบเทียบหลักการสมคบกันกระทำความผิดตามระบบกฎหมายคอมมอนลอว์และระบบกฎหมายไทย

หลักการสมคบกันกระทำความผิดในระบบคอมมอนลอว์และกฎหมายไทยมีลักษณะความสัมพันธ์และความแตกต่าง ซึ่งมีลักษณะโดยประการสำคัญดังนี้ คือ¹⁴

1. ผู้สมคบกันกระทำความผิดต้องมีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป จึงจะมีความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิดได้ตามกฎหมาย ซึ่งกฎหมายคอมมอนลอว์และกฎหมายไทยมีลักษณะที่เหมือนกัน ยกเว้นความผิดฐานเป็นช่องโหว่ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 210 ที่กฎหมายกำหนดให้มีบุคคลที่สมคบกันกระทำความผิดตั้งแต่ 5 คนขึ้นไปมีความผิดฐานเป็นช่องโหว่

2. หลักการสมคบกันกระทำความผิดในระบบคอมมอนลอว์ มีการบังคับใช้ในความผิดประเภทต่างๆ อย่างกว้างขวาง แต่ในประเทศไทยมีการนำไปบังคับใช้ในความผิดที่แคบกว่าระบบคอมมอนลอว์ จะบังคับใช้เฉพาะความผิดที่ร้ายแรง และเป็นอันตรายต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนเท่านั้น

3. ในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ผู้สมคบกันกระทำความผิดไม่จำเป็นต้องเข้าร่วมกระทำการตั้งแต่ได้เริ่มแรกที่มีการสมคบกัน เมื่อการตกลงกันได้ถูกกำหนดขึ้นแล้ว บุคคลใดได้เข้าร่วมหลังจากนั้น กฎหมายถือว่ามีความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิด แต่ในระบบกฎหมายของไทยมิได้กำหนดระยะเวลาการเข้าร่วมสมคบกันกระทำความผิดไว้อย่างชัดเจน แต่

¹³ มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542.

¹⁴ ศิริเมฆล์ พงษ์ไพจิตร, “การนำหลักสมคบกันกระทำความผิดมาใช้ในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม ศึกษาเฉพาะกรณีการแสวงหารายได้และผลประโยชน์จากการค้าประเวณี”, (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), น.105-108.

อย่างไรก็ตาม ผู้สมคบกันกระทำความผิดจะต้องเข้าร่วมกระทำการ ก่อนที่ความผิดตามที่ได้ตกลงร่วมกันสำเร็จ จึงถือว่ามีความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิด

4. กรณีสามีและภรรยาได้สมคบกันกระทำความผิด ในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ถือว่าไม่มีความผิดแต่ประการใด เพราะเหตุที่ว่า สามีและภรรยาเป็นบุคคลคนเดียวกัน แต่ในระบบกฎหมายไทยไม่ถือว่า สามีและภรรยาเป็นบุคคลคนเดียวกัน เพราะฉะนั้นจึงมีความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิดได้ และในกรณีนิติบุคคลได้สมคบกันกระทำความผิด ในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ถือว่ามีความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิดได้ แต่ในกฎหมายของไทย ถือว่านิติบุคคลไม่สามารถมีความผิดทางอาญาได้ เพราะว่าขาดส่วนของความชั่วในโครงสร้าง ความรับผิดชอบทางอาญา แต่อย่างไรก็ตาม ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาเป็นบรรทัดฐานว่านิติบุคคล อาจมีเจตนากระทำความผิดได้โดยผ่านผู้แทนของนิติบุคคลที่กระทำการแทนนิติบุคคล เพราะฉะนั้นนิติบุคคลจึงมีความผิดในฐานสมคบกันกระทำความผิดได้เช่นเดียวกัน

5. ความรับผิดชอบของผู้สมคบกันกระทำความผิดในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ กฎหมายถือว่าเป็นความผิดที่แยกต่างหากจากความผิดหลัก (Substantive Offense) ซึ่งผู้สมคบกันกระทำความผิดจะต้องมีความผิด 2 กระทั่ง คือ ความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิดกระทงหนึ่ง และความผิดที่ได้กระทำตามที่ได้สมคบกันอีกกระทงหนึ่งเมื่อได้กระทำการสำเร็จ ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับระบบกฎหมายของไทย โดยถือว่าเป็นการกระทำความผิดหลายกรรมหลายเจตนาตามมาตรา 91 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ผู้สมคบกันกระทำความผิดต้องรับผิดชอบในความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิดประกอบกับความผิดที่ได้กระทำการตามวัตถุประสงค์ของการตกลงกันเช่นเดียวกับระบบกฎหมายคอมมอนลอว์

6. ผู้ช่วยเหลือและให้ความสะดวก ในการสมคบกันกระทำความผิดในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ กำหนดไว้ว่า บุคคลนั้นมีความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิดเช่นเดียวกับผู้สมคบกันกระทำความผิด แต่ในระบบกฎหมายของไทยได้บัญญัติการช่วยเหลือและให้ความสะดวกในการสมคบกันกระทำความผิดไว้ต่างหากโดยแจ้งชัด ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 212¹⁵

¹⁵ มาตรา 212 ประมวลกฎหมายอาญา “ผู้ใด

- (1) จัดหาที่ประชุมหรือที่พำนักให้แก่ผู้ร้ายหรือช่องโจร
- (2) ชักชวนบุคคลให้เข้าเป็นสมาชิกผู้ร้ายหรือพรรคพวกช่องโจร
- (3) อุปการะผู้ร้ายหรือช่องโจรโดยให้ทรัพย์หรือโดยประการอื่น หรือ
- (4) ช่วยจำหน่ายทรัพย์ที่ผู้ร้ายหรือช่องโจรได้มาโดยการกระทำความผิด

7. การปลอมตัวสมคบกระทำความผิดโดยเจ้าหน้าที่ใน The Model Penal Code ประเทศสหรัฐอเมริกา ถือว่าบุคคลใดสมคบกันกระทำความผิดกับเจ้าหน้าที่ที่ได้ปลอมตัวเพื่อจับกุมผู้กระทำความผิด บุคคลนั้นมีความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิดได้ แต่ในระบบกฎหมายของไทยมิได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์การปลอมตัวสมคบกันกระทำความผิดโดยเจ้าหน้าที่ไว้โดยแจ้งชัด เพราะฉะนั้น ถ้าบุคคลใดได้สมคบกันกระทำความผิดกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปลอมตัว บุคคลนั้นไม่มีความผิดฐานสมคบ

8. ข้อจำกัดเกี่ยวกับระยะเวลาและอายุความของการสมคบกันกระทำความผิด ในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ถือว่าระยะเวลาของการสมคบกันกระทำความผิด คือ ระยะเวลาการสมคบกันเป็นความผิดจนถึงระยะเวลาที่การสมคบกันเสร็จเด็ดขาด และถือว่าอายุความในการฟ้องร้องและดำเนินคดีสิ้นสุดลงเมื่อมีการสมคบกันเสร็จเด็ดขาด แต่ในกฎหมายไทยได้จำกัดเฉพาะเป็นความผิดตามวัตถุประสงค์ที่ได้สมคบกัน และถือว่าถ้าไม่สามารถฟ้องและได้ตัวผู้สมคบกันกระทำความผิดมายังศาลภายในระยะเวลาที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยนับตั้งแต่วันที่กระทำความผิดเป็นอันว่าอายุความสิ้นสุดลง

9. การถอนตัวจากการกระทำความผิดในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ถือว่า ผู้สมคบกันกระทำความผิดผู้ใดได้ถอนตัวจากการสมคบกันกระทำความผิด ตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ ผู้นั้นไม่มีความผิดในการกระทำความผิด ที่ได้มีการลงมือกระทำความผิดตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตกลงกัน แต่ในระบบกฎหมายไทยมิได้มีการบัญญัติในเรื่องการถอนตัวจากการสมคบกันกระทำความผิดแต่อย่างใด ซึ่งการยับยั้งหรือกลับใจในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 82 นั้น ไม่สามารถนำมาบังคับใช้กับความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิดได้ เพราะเหตุที่ว่า การยับยั้งหรือกลับใจเป็นการลงมือกระทำความผิดในชั้นการเตรียมกระทำความผิดแล้ว

10. พยานหลักฐานในการสมคบกันกระทำความผิด ในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ และกฎหมายไทยในเรื่องการรับฟังพยานหลักฐานในการสมคบกันกระทำความผิด มีลักษณะที่สัมพันธ์กัน กล่าวคือ สามารถรับฟังพยานบอกเล่า และพยานพยานวัตถุพยานแวดล้อมกรณีลงโทษผู้สมคบกันกระทำความผิดได้

ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดฐานเป็นอั้งยี่หรือช้องโจร แล้วแต่กรณี